

UTREDNING ENLIGT
NYA MALLEN!

Andra söndagen i advent, den 4 december

Guds rike är nära, Luk 21:25–36

*F*ag ska nu i det följande utlägga texten enligt den mall för textutredningarna som beskrivs av Hans Andreassons på s 4f.

Inför texten

Jesu eskatologiska tal tillhör de mer svårtolkade delarna av Nya testamentet. Språket, bilderna, själva föreställningsvärlden är ovan och okänd. Eskatologi är inte det som upptar de flestas tänkande eller intresse. För en del är det kanske till och med så att det uppfattas som en förlegad litterär genre; i en upplyst tid har eskatologin, läran om de yttersta tiderna och tingen, föga plats.

Men denna dags evangelietext är en genuint eskatologisk perikop. Den handlar om Jesu återkomst, om tecknen för denna och om nödvändigheten att vara på sin vakt. En grundfråga är vad som ska tolkas bokstavligt och vad som ska tolkas som bilder. Och om det är bilder är frågan vad dessa står för.

Det litterära sammanhanget är alltså Lukas version av Jesu eskatologiska tal. I Lukasevangeliet omfattar det Luk 21:5–38. De synoptiska parallellerna finns i Matt 24–25 och Mark 13. Hos alla de tre första evangelisterna kombineras Jesu eskatologiska tal med talet om templets förestående fall. Hur sambandet mellan Jerusalems fall och innehållet i det övriga talet närmare ska uppfattas blir inte alldeles klart. Sannolikt är ändå stadens och templets fall ett tecken i raden.

I den förra delen av talet (Luk 21:7–19) svarar Jesus på lärjungarnas fråga om tecknen för väl både templets fall och sin återkomst – men övergång-

en mellan dessa två är glidande. Hos Matteus är det tydligare. I alla fall talar Jesus om tecknen på sin återkomst. Han talar om falska messiasgestalter som ska försöka förleda folk. Han talar om krig, uppror, jordbävningar, hungersnöd och mycket annat. Han talar om förföljelse av dem som är hans lärjungar. Och han talar om split och splittring i familjer och gemenskaper. Mot slutet av den tid som ska präglas av allt detta, säger han, ska en sista stor nödtid komma (Luk 21:20–24). I denna del av talet tycks det mera handla om Jerusalem igen.

Sedan Jesus talat om »hedningarnas tid« nämner han Människosonens ankomst (Luk 21:25–28). Då är perspektivet återigen universellt; det är befrielsens dag för alla. Talet fortsätter så med en liknelse om trädens knoppning (Luk 21:29–33). Och hos Lukas är det träd i allmänhet, inte bara fikonsträd som i Markus- och Matteusevangelierna. Slutet på talet är en förmaning att vara på sin vakt (Luk 21:34–36). Med den uppmaningen knyter Jesus tillbaka till talets början.

I Lukasevangeliet avrundas Jesu eskatologiska tal med en notis om att Jesus på dagarna höll till i templet och undervisade medan han tillbringade nätterna på Olivberget (Luk 21:37 f). Tydligt pågick detta en tid, men det sägs inget om hur länge.

Därefter är det dags för avslutningen av Jesu jordiska gärning. Påskan närmar sig; den påsk som ska visa sig bli Jesus sista på jorden. Om det handlar de återstående kapitlen i Lukasevangeliet, som slutar med vittnesbörden om hans uppståndelse och himmelfärd. Del två av dramat finns sedan återgiven i Apostlagärningarna – men det är delvis en annan sak.

Det eskatologiska språket i Jesu tal är, som jag redan nämnt, inte alldeles genomskinligt och lättbegripligt. Några detaljer kan vara av värde att särskilt ta fasta på i förståelsen. Genomgående är hur språket är påverkat av gammaltestamentliga föreställningar och vändningar. Det som skildras i Luk 21:25–28 påminner om hur Herren kommer i Gamla testamentet; han kommer för att döma, gripa

in och skipa rättvisa (jfr Ps 96:13, Jes 40:10). Till detta kommande, denna uppenbarelse, hör ofta i Gamla testamentet också tecken som är synliga i naturen. Kontrasten mellan det gudomliga och det mänskliga är påtaglig. Det är rätt att bäva. Och molnet är uppenbarelsetecknet (jfr molnspelaren och eldspelaren i Gamla testamentet), det tecken som anger att här möts himmel och jord, gudomligt och jordiskt. Molnet är påminnelsen om Guds närvaro på jorden.

Denna skildring avrundas med en uppmaning att räta på sig ty befrielsen närmar sig. För en nutida läsare kan detta förefalla paradoxalt, men talet om Människosonens ankomst är ett tröstande tal; det är inte ett hot utan ett löfte. Att inse det tillhör de verkligt svåra i tolkningen av eskatologi och apokalyptik.

Därför följer fortsättningen naturligt (Luk 21:29–33). Som för att stryka under och betona det hoppfulla mitt i en tillvaro som inte var särskilt hoppfull (jfr tidigare delar av Jesu tal) kommer liknelsen från naturen: fikonsträdet och alla andra träd. I naturens vanliga rytmer ligger en profetisk påminnelse inlagd. Det är inte tidpunkten som är viktig, det är saken, sanningen. Människosonen ska komma, om det vittnar varje träd, varje buske.

Uttrycket »*detta släkte*« i v 32 har i alla tider vållat bekymmer. Det finns flera olika tolkningsmöjligheter, men på något sätt är ordet »*släkte*« mindre knutet till en konkret generation i tiden och mer till ett sätt att vara. För en sådan tolkning talar att man i nytestamentlig tid kunde tala om »*florens släkte*« och »*öknens släkte*« för att ange uppror och avfall; ett exempel på ett liknande begrepp finns i återgivningen av Petrus tal på pingstdagen i Apg 2:40.

Och så finns i sammanhanget även en bekräftelse av vad som består i allt som kommer att förgå: Jesu ord. Även detta är ett sätt att bekräfta det sagda, och naturligtvis ligger i det också en uppmaning att hålla fast vid vad Jesus sagt och undervisat.

Temat med vaksamhet (Luk 21:34–36) hör även

det av tradition samman med detta slags tal. Det var så det började, det är så det avrundas. Att det direkta tilltalet bevaras av evangelisten stärker bara angelägenheten och drar in evangeliets läsare på ett påtagligt sätt.

Inför kyrkoåret

Adventstidens olika söndagar är på sätt och vis ett koncentrat av kyrkoåret. På olika sätt anknyter de fyra adventsdagarna till andra sön- och helgdagar under kyrkoåret. Andra söndagen i advent knyter till exempel direkt an till domssöndagens tema. Men dagens firningsämne speglar också en äldre kyrkoårstradition som delvis gått förlorad i det svenska kyrkoåret. I många andra kyrkor är adventstiden betydligt mer eskatologiskt präglad än i Sverige. Spår av detta märks på lite olika sätt, exempelvis i andra söndagens texter och i episteltexterna på första söndagen i advent.

Adventssöndagarna förbereder julens glädjebud om Gud som blir människa. Den Gud som blir människa är på en och samma gång barnet i krubban, det värnlösa, och Kristus konungen, den mäktige domaren. Denna paradox kommer lätt bort i gulligheten. Som en motvikt står då den andra adventssöndagens texter, inte minst evangelietexten från Luk 21.

I förhållande till övriga texter denna årgång har de alla på olika sätt karaktär av det eskatologiska, det framåtblickande. Den gammaltestamentliga läsningen från Mika 4:1–4 är en profetia om Herrens dag, den dag då Herren ska gripa in och visa vem han är. I profetorden finns många anknytningspunkter med evangeliet från Luk 21, både i form av kontraster och i form av bekräftelser. Begreppet »Herrens dag« används inte direkt i evangelietexten, men formuleringen »den dagen« i Luk 21:34 anspelar på begreppet och föreställningen. Den rörelse som profetian talar om kan också anas i Jesu ord om att världens människor ska se Människosonens ankomst. Och den uppmuntranen tonen förenar den gammaltestamentliga perikopen med evangeliet.

Episteltexten från Rom 15:4–7 handlar om skriftens profetior och deras uppgift att ge undervisning, tröst och hopp. När aposteln ber till uthållighetens och tröstens Gud kunde den bönen vara riktad till Kristus som i sitt eskatologiska tal just förmedlar tröst och uthållighet. Allt för att de kristna ska bevara sitt hopp, det hopp utan vilket en människa inte kan leva. Med sina ord kan episteltexten belysa evangeliet och lyfta fram just det hoppfulla som inte direkt är tydligt i evangeliet – åtminstone inte för en nutida läsare eller lyssnare.

Psaltartexten från Ps 85:9–14 är en del av en klagopsalm. Den knyter an till temat att leva i väntan på uppfyllelsen, att leva i det mellanrum som är livet. Delvis i kontrast till evangeliet från Luk 21 omtalas i psalmen välgången, freden, rättvisan och så vidare. Alltså sådant som enligt Jesus är hotat under väntetiden före Människosonens ankomst men som profetian i Mika 4 ger löften om.

Till dagens tema – Guds rike är nära – ansluter evangeliet från Luk 21:25–36 nära. Det rike Kristus kom med är ett rike som ska fullbordas vid hans återkomst. Nu kan det anas, det visar sig vid vissa tillfällen. För den som har ögon visar det sig oftare än väntat: varje gång ett träd knoppas är det ett tecken. En gång ska det komma i sin fullhet, på den dagen väntar Guds folk. I den väntan gäller orden om att vaka, inte hemfalla åt trötthet och uppgivenhet, inte låta livets bekymmer ta överhanden och så vidare. Att bevara hoppet är det viktigaste.

Inför predikan

Evangeliet från Luk 21 möter direkt den del av den kristna trosbekännelsen som talar om tron på Kristi återkomst. Det är möjligen ett inslag i trosbekännelsen som för många i dag inte har särskilt mycket av innehåll, men inte desto mindre ingår det i det som vi varje söndag stämmer in i.

Det är naturligt att en dag som denna ta fasta också på tvivlet eller till och med förlägenheten att tala om och tänka på Jesu återkomst. Men det är lätt hänt att fastna för det svåra och inte höra den hoppets och trotsets ton som finns med. Predikans

uppgift är bland annat att försöka förmedla hopp, inte ett överslätande hopp byggt på tvivel, utan ett frimodigt hopp som trots tillvarons alla svårigheter fäster sin blick vid honom som ska komma och som har »*stor makt och härlighet*«.

Jag tänker mig en ganska naturlig tredelning i en predikan. Den första punkten kan då handla om *tecknen och Jesu återkomst* (Luk 21:25–28). Här behöver mycket i Jesu tal förklaras. Språkbruket är till dels främmande för vårt sätt att uttrycka sig. Det innehåller bilder som måste förklaras. Det behöver helt enkelt översättas. Samtidigt finns också mycket som är lätt att känna igen. Det är ju ett av tecknens mest påtagliga egenskaper: de finns mer eller mindre alltid och de hör till all historia. Tecknen kan skrämja eller påminna om befrielse. Alltså: Till tecknens egenskaper hör att de antingen skapar rädsla eller hopp. Här finns plats för självprövning. Och utmaningen är att både förkunna så att god förväntan skapas och att överlämna till lyssnarna att rannsaka sig själva.

Den andra punkten kan lämpligen ta sin utgångspunkt i *liknelsen* (Luk 21:29–33). Det är i det alldagliga som tecknen finns. Guds rike växer i det fördolda och visar sig där man inte alltid förväntar det. Här kan en del av hemligheten med Guds rike lyftas fram. Naturligtvis bör även rubrikens påminnelse om det nära Gudsriket komma med här. Det är alltid nära i någon mening – och nära har inte bara med tid att göra. Till denna del hör också att säga något om det bestående och det förgängliga. Det bestående som är Herrens ord, det förgängliga som är det som vi bygger hela vår jordiska tillvaro på. Jesu ord är på denna punkt betydligt mer utmanande än vad som kan uppfattas vid första anblicken.

Den tredje punkten bör så handla om *uppmaningen till vaksamhet* (Luk 21:34–36). Detta kan lätt uppfattas som moraliserande, eftersom de exempel på bristande vaksamhet som ges är ganska alldagliga företeelser i många människors liv. Men det får inte hindra från konkretion. Det kan vara viktigt att ställa frågor om hur vi dövar vår ångest,

om hur vi vårdar vår glädje, om hur vi bygger vårt hopp och så vidare.

Dagens evangelium är en text om upprättelse. Det får aldrig döljas eller glömmas. Och upprättelsen är som alltid i Nya testamentet knuten till honom vars ord aldrig ska förgå.

Lars Olov Eriksson, Uppsala